

TEN GELEIDE

Toen het Bureau Research voor Beleid bv te Leiden in 1992 werd gevraagd een raming te maken van het aantal stukken dat zich in de Prospectussen- & Personalia-verzameling van de Bibliotheek van de Koninklijke Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels (BKVB) bevond, kwam die uit op een hoeveelheid van ca. 650.000 stuks, een aantal dat later nog naar boven moest worden bijgesteld. Onder die stukken bevonden zich niet alleen brieven en ander handschriftelijk materiaal maar ook originele tekeningen, foto's, prenten en paraferalia.

Van de collectie was het deel dat uit de negentiende eeuw en eerder stamde – uit de periode van vóór 1800 dateren enkele bijzondere stukken van onder anderen Willem Silvius, Samuel Luchtman en Marc Michel Rey – het belangrijkste, al is uit die tijd relatief weinig bewaard gebleven. Oorzaken daarvoor zijn onder meer de slechte conditie van het negentiende-eeuwse materiaal en de (toenmalig) weinig adequate wijze van conservering. Het negentiende-eeuwse bestand telt niettemin ca. 30.000 stukken, waarvan thans om en nabij 9.000 brieven van uitgevers, boekhandelaren en drukkers in deze catalogus zijn beschreven.

Niet alleen vanwege de zeldzaamheid is de collectie belangrijk. De BKVB met haar meer dan vier kilometer omvattende verzameling aan boeken, archieven en bijzondere collecties, is een bij uitstek negentiende-eeuws monument, dat een imposante ontwikkeling in het boekenvak zichtbaar maakt. De ondervinding toont dagelijks aan dat er een groeiende belangstelling is voor alles wat met de negentiende eeuw én het boekenvak te maken heeft. In die eeuw groeide het boekenbedrijf uit van een tamelijk individuele bezigheid van een beperkt aantal personen tot een complexe industrie waarin men een groot aantal eigen regels en usances ontwikkelde. De afzet van kerk- en schoolboeken, belletrie en literatuur, geschiedkundige en aardrijkskundige werken en almanakken nam een grote vlucht. Die vormde op zijn beurt voor uitgevers, drukkers en boekhandelaren aanleiding om te corresponderen met auteurs, vakgenoten, afnemers, buitenlandse collegae, en met de Vereeniging.

De negentiende-eeuwse brievencollectie heeft helaas een handicap. De verzameling is door het voortschrijdende verval van het papier buitengewoon kwetsbaar geworden. Dat noodzaakte niet alleen tot een aangepaste wijze van bewaring, maar ook tot een

onverwijld inventarisatie. Een onderneming waarmee enkele jaren gemoeid waren. Dat dit karwei thans voor de periode tot 1900 geklaard is, blijkt uit dit werk waaraan Ingeborg Verheul, Jos van Waterschoot, Chantal Keijsper en Robert Tuente de handen vol hadden. Zij hebben zich met toewijding en bekwaamheid van hun taak tot registratie, indexering, archivering en implementatie gekweten. Dit werk is daardoor een 'tableau de la troupe' geworden waarin men de belangrijke boekhandelaren, uitgevers en drukkers uit de vorige eeuw kan terugvinden. Bij elkaar genomen ontmoet men in het register meer dan 2300 namen van personen, bedrijven en instellingen die over hun werk, hun zorgen, hun wensen en hun voornemens hebben geschreven. Of dat nu aanbiedingen betrof, kortingen, veilingen, aanbevelingsbrieven, aankondigingen van lettervruchten, overnames of fusies, of de inrichting van boekhandels of leesbibliotheken, de aanbieding van manuscripten, van gedichten of van illustraties, oordelen over vertalingen, aanmeldingen daarvan, klachten aan de Vereeniging, uitnodigingen voor bijeenkomsten, of de oprichting van een boekverkoperscollegie, toelichtingen op rekeningen, reclames, overlijdensberichten, faillissementen, opheffing van bedrijven, geschillen over kopijrecht: dit werk geeft een overzicht van wat boekverkopers en uitgevers heeft beziggehouden.) Belangwekkend zijn ook vele persoonlijke ontboezemingen die inzicht geven in het negentiende-eeuwse familieleven. In de collectie komt men beroemde namen tegen, maar ook volslagen onbekende. Dat wil zeggen tot op heden, want nu dit overzicht is verschenen, zijn ook zij ingelijfd bij de grote broederschap die het maken en verspreiden van boeken als haar taak zag.

Het samenstellen van dit werk was een niet alledaags karwei. Het vereiste doorzettingsvermogen en discipline. De samenstellers verdienen ook daarom een compliment. Weliswaar was de Bibliotheekcommissie de opdrachtgever, zonder de financiële steun en daadwerkelijke belangstelling van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (O.C.W) zou de Bibliotheekcommissie nog met lege handen staan. Zonder de effectieve en deskundige begeleiding van de Universiteitsbibliotheek Amsterdam, met name in de persoon van mw drs M.Th.C. Stapert-Eggen, eveneens. Vandaar dat de Bibliotheekcommissie het Ministerie van O.C.W. en de Universiteitsbibliotheek oprecht erkentelijk is voor het feit dat met de eenentwintigste eeuw in zicht de voor het boekenvak zo belangrijke negentiende eeuw opnieuw een stap dichterbij is gekomen.

De Bibliotheekcommissie hoopt dat deze bronnenuitgave veelvuldig geraadpleegd zal

worden. Niet minder hoopt zij dat bij raadpleging van de authentieke stukken deze met omzichtigheid zullen worden behandeld, iets dat we aan de erflaters uit de vorige eeuw verplicht zijn. Dan rest nog slechts één wens van de Universiteitsbibliotheek en de Commissie van de Bibliotheek van de KVB: dat de gebruikers van dit overzicht daaraan ook intellectueel genoeg mogen beleven.

Bibliotheekcommissie van de
Koninklijke Vereeniging ter bevordering van de belangen des Boekhandels
C.F.J. Schriks
voorzitter/bibliothecaris

Amsterdam, voorjaar 1996